

Oskar Maria Graf æt ein týskur rithøvundur. Tá ið bókabálini hjá Joseph Goebbels fóru at loga, ansaði hann eftir, at hann ikki var komin á svartalista hjá nazistunum. Hann var skelkaður. »Brennið minar bókur«, skrivaði hann í einum brævi til blóðini, sum fór um allan heim. »Hesa skomm havi eg ikki uppið. Latið tað ikki sita á mær, at eg var eirdur av nazistunum!«

Í langa tíð hevur undirritaði havt kenstur, sum ikki eru ólíkar teimum hjá Graf. Í teimum skúrum av útspilling og hunddálking, sum Fólkaflokkurin viku eftir viku letur regna niður yvir tann meiniga froyingin, nevndan sum ónevndan, eri eg lopin um. Hver var mín misgerð? Hververk? Stuldur? Morð? Hvat var tað, sum so bráðliga hevði útvegað mær Fólkafloksins tokka?

Eg visti meg ikki hava gjørt nakað til sakar. Og kortini — mín samvitska sortnaði dag undan degi.

Men nú ein dagin kom onkur og segði, at eg var í lopin í Dagblaðnum. Kundi tað vera satt? Eg kundi meg sum ein vilstan, sum knapliga hómar ljós onkustaðni fyri framman. Eg kundi meg sum ein, ið frættir sum slatur, at hann hevur vunnið í happadráttinum, men sum enn ikki hevur prógvið í hondini. Eg fór at kanna eftir. Rætt var! Tann frøi! Tað kendist, sum hevði eg heilt óvæntað fingið okkurt serliga fint og óforgeingiligt heiðursmerki.

Eldur í skálanum

Men, kærri lesari, lat okkum byrja við byrjanini. Stutt fyri ólav-søku í ár kom rættilgur eldur í fólkafloksborgina. Herðindir, nú av piprandi ótta, nú av sansaleysum illsinni, fóru um ta prúða manning, sum mikil og alvápnad stendur á borgargáttini. Úti á alfaravegi kundi tú mæta sumnum av hesum kempum, deilandi og nevareiggjandi! Aðrir gingu heima við hús, við nevnum knýttum í lummanum. Tað verður sagt, at teir vóru so óstillir, at koppastellini ruddu niður av hillunum, og at teirra frúur brestust so við Nilfiskunum, at teir fingi mæli, lögdu seg á knæ og bóðu so mirliga um gríð. Undirritaði hevur tverri ikki havt høvi til at eygleiða henda glymurdans nær hjá. Men áskoðarar siga, at Fólkafloksborgin í sinum uppøsta ruðuleika minti um borgina hjá Karlsmagnusi, tá ið Róland blæs á triðja sinni, og »upp lupu allir Frankismenn, hvør um annan at hald«. Orsøkin til, at tær prúðastu kempurnar í Føroya

Pappúlvarnir

prúðasta kempuflokk, líka frá kongærnini uppi á Gladsheyggi og oman til tann silvurprýdda toppskarvin niðri á Skansavegi — tann ovfarni lesarin skilir vónandi, at eg nýðist at brúka tey tignarheiti, sum Fólkafloksins hetjur, ungur sum gamlar, krevja at verða tituleradar við av sinum hofpoetum! — so bráðliga mistu bæði vit og minni av illsinni (og tað eg veit hvørki hava fingið annað ella hitt aftur enn) var...ja, royn og gitt, kærri lesari...jú, rætt hevur tú, tað var undirritaði í egnum illavörðna persóni. Dr. Moriarty? Nei, Hanus Andreassen!

Hvat var at gera?

Hvat skuldi eg nú gera? Min fyrsta hugsan var at lást sum einki. Illir menn vera verandi illir, har kann bara eitt hjálpa: tíðin. Men so kom eg at hugsa um, at tað kann vera ringt fyri heilsuna at vera so óður. Um nú øll kempurallan legðist fyri av illsinni? Um nú Fólkaflokkurin kóðnaði? Um nú Dagblaðið ongantið kom út aftur?

Hetta avgjórði málið. Tankin um ongantið aftur at verða útspiltur av Dagblaðnum var so skelkandi, at eg alt fyri eitt skilti, at her máttu finnast onnur ráð.

Eg helt tað tí vera best at seta meg niður og skriva ein litlan, blidigan stubba. Eg biði lesaran halda mær til góðar, um eg í hesum stubba lati meg ávirka av skiftandi kenslum. Evnið, Fólkaflokkurin, er komiskt og eggjar til skemt. Tíðin, vit liva í, er alt annað enn skemtlig, og eggjar til tað mótsetta. Altso: Gaman og álvara.

Erkvisni

Tað fyrsta orðið, sum kom mær í huga, nú eg setti meg at skriva, var orðið **erkvisni**. Tá ið Kristin í Geil fyri akkurát áttati árum síðani flotaði Tingakross, henda kvistin, um øll nýggjari føroysk bløð, Dimmalætting undantikin, eru runnin av, var hansara motto einfalt: at avdúka tað svik og tað órættvísi, sum var fram at samfelagsins stóru og mætu, at halda hondina yvir teimum veiku og verjuleysu. Stavnaldið hjá abbabarninum, Dagblaðnum, kann gjølla lýsast út frá tí hjá Kristini, tí tað gongur í øllum lutum beint tvørturímóti tí hjá Tingakrossi Kristinar.

Dagblaðsins stavnald er: at halda hondina yvir órættvísi og sviki og kriminaliteti, at jagstra tey veiku og fjaðaleyssu, sum svara hvørjum sitt og ongan ófrið gera. Draga gamalt fólk av ellisheimum fram á blaðsins karráur teigar. Hunddálka ein og hvønn, sum brúkar sín demokratiska rætt til at siga sína hugsan. Senda ótungan út á bygd at spilla frið og grannalag hjá ellikomnum hampafólki. So áhaldandi hevur henda grimdin verið, at ein viðhvørt kann spyrja seg sjálvan, hvat slag av sjikanu Føroya fólk ikki hevur nýoyðst at tola frá Dagblaðsins síðu.

Blátt stempel

Og her koma vit til tað, sum hevur størst týðning. Henda óflyggjaskrivning hevur, við einstøkum veikum undantøkum, fingið sína tigandi samtykt frá floksins ábyrgdarmannum. Frá Hákonu Djurhuus fekk hon í januar í ár prestsins bláa stempel. »Du má ikki tala så iðderlig vel, den uret som ikke rammer dig selv«, sigur Arnulf Overland í einari yrking. Fólkafloksins ábyrgdarmenn hava ikki bara tolað henda órætt. Teir hava **framt** hann.

Og so kemur tað heilt merkiliga. Hesir menn, sum hava herjað ímóti froyingum við eini ráheit og einum óflyggjaskapi, sum ikki hevur sín maki, eru sjálvir so smásárir og skjarrligir, at bara tú andar á teir, so kóðna teir í sansaleysum illsinni ella fara upp at vena seg sum rísthentar grátikonur. Fýra minuttir av skiliga upplýsandi og høgliga orðaðum tilfari í danska úrvarpinum, meira nýst íkkti, so skelva teir sum »strá á oyndum heiðum«.

Ein skemtligur klausulur í Dagblaðsins jagstran av froyingum. Tann stóra fjöldin skal tola tort og sviða. Floksins ábyrgdarmenn — sum eru almennir persónar og hava uppiðborið almenna umtalu, og, um neyðugt er, atfinning — skulu friðast!

Undran

Tað næsta orðið, sum rann mær í huga, var orðið **undran**. Sum tey, ið hoyra danska útvarpið, vita, var henda sending, sum hevur skrykt fótarnar undan Fólkaflokkinum, nakrar hugleiðingar, mest um bókmentaligar og málsligar spurningar. Sendingin

var upplýsandi og saklig, kundi, við smærri broytingum, havt staðið sum grein í Tráp Danmark ella onkrum øðrum upplýsandi verki. Seinast í sendingini kom eg av tilvild, mestsum í eini parantes, at siga nokur fá orð um Fólkaflokkinn.

Og her koma vit til nakað áhugavert. Tað, sum eg førði fram, vóru ikki pástandir hjá mær sjálvi, men endurgáva av tekstum úr Dagblaðnum.

Spegilin

Fyrigev mær, kærri lesari, um eg her brúki eina mynd. Tað, eg gjørði, var einfalt. Eg helt einum speglin framman fyri Fólkaflokkinum. Og tá ið floksins ábyrgdarmenn sou síni egnu andlit, ótaðust teir so, at teir mistu alt tamarhald á sær sjálvi. Og lógin er mansins lund — í staðin fyri at ganga í seg sjálvar og hampa eitt andlit, sum eingin skuggsjón var í, vendu teir allari síni ómetaliga vreiði ímóti mær.

Men, vælsignaðu menn, eg helt ju bara speglinum.

Og hvat sóu vit so í speglinum?

Fyri tað fyrsta: at fólkaflokkurin — via sitt mál-gagn, Dagblaðið — er við til at forkoma virðingini fyri tí demokratisku stýrisskipanini.

Fyri tað annað: at fólkaflokkurin — via sitt mál-gagn, Dagblaðið — er við til at maa burtur virðingina fyri mannalivinum.

Fyri tað triðja: at fólkaflokkurin — via sitt, mál-gagn, Dagblaðið — ferir psykologiskt kríggj ímóti tí einstaka froyinginum, roynir at tæra og týna hansara sjálvsvirðing, taka frá honum allan sóma og alla sekt.

Samanfata vit hesar triggjar skorðurnar, so hugsi eg, vit hava sjálvan grundvøllin undir allari okkara siðmenning. Tað er henda grundvøll, sum Dagblaðið, við floksins fullu undirtøku, roynir at maa burtur.

Haldast dult

Tað er, fyri at siga tað pent, nakað merkiliga sjálmvótisigandi í tí vreiði, sum runnin er á fólkafloksins oddamenn. Tað var gaman í at fegnast um, at manndráp var fram móti einum demokratiskt valdum forseta og einum mætum humanisti. Tað var gaman í at fegnast um, at eitt frælst, blóm-

andi, demokratiskt stýrt land var lagt í blóðugar diktatoriskar leinkjur. Tað var gaman í at betala journalistiskum ótungan fyri at fara út á bygdirnar at spilla grannalag og skammfýla friðin hjá eldri sakleysi m menniskjum (ein nýggj útgáva av tí gamla óskikkinum at typpa skorsteinin hjá eldri fólki við flagi, hesuferð útið við vælsigilni frá grannvaksnum skúlarærum og trólvvaksnum lógarsmíðum!). Alt var gaman í. Tað skuldi bara ikki frættast. Oðri fyri Guds skyld ikki frættast út um landamark. Hunddálkingin var internur eksportur, Fólkafloksins heilt serliga tanngáva til tann einstaka froyingin, væl og vakurt innbjálvað og stemplað við orðunum: **skal haldast dult**. Ein kann spyrja seg sjálvan, hvør ið dritur í egðið reiður, Fólkaflokkurin, sum hvønn mikudag og hvønn friggjadag fraktar sínar pent innpakkaðu mykju-skuplur út um alt Føroya land, ella undirritaði, sum talar at hesum og roynir at sópa kóstin. Bilætið, eg brúki her, er ikki mitt. J.H.O. Djurhuus brúkti tað í 1941. Tann, sum sópaði, var hann. Køsturin var — tá sum nú — Dagblaðið!

Hvør skal spara?

Fyri at koma aftur til nútíðina, so er eingin ivi um, at tað trivnaðarlívi og sálarliga veðurlagið í Føroyum er munandi broytt eftir heilt stuttari tíð. Undir fyrisæti av okkara nýggju borgarligu stjórn, og við arbeiðsloysinum og sparsemisjabbbinum sum koyrli, skal froyingurin knúskast, gerast bangin, tvingast í knæ. Hann skal finna seg í, at sparsemisfilosoffarnir, samstundis sum teir prædika um afturhald, alment og privat, lata seg frakta niður í eitt einstaklings millióna-brúðleyp, at dusa sær í champagnuhyljum og rækjufjøllum. Tað er eingin ivi um, hvør skal spara, og hvør ikki skal spara. Tað er eingin ivi um, hvør skal sita á mjúkum høgingum, og hvør skal vera fegin um at sleppa at sita úti á berajóli og munga. Froyingurin skal — fyri at taka eitt aktuelt dømi, nevniliga uttanlandasiglingina — finna seg í, at eitt fyrirmyndarligt arbeiðspláss, uppbyggt av honum, við ómetaligum útvíðingarmøguleikum, ið kundi

verið til gagns fyri land og fólk, verður avreitt til eitt privat felag, sum longu hevur vist sín dugnaskap (sum um føroyski ferðamaðurin ikki fekk tann dugnaskapin at fola, tá ið hann fyrri fjúrtan árum síðani var sleptur upp á fjalli!) við at avreiða hesar gyltu móguleikar til islendingar. Og hann skal finna seg í, at ein hópur av landsins tingmonnum fáa sínar lónir útgoldnar av honum, men handla, sum fingi teir lónarposan beinleiðis frá stjóranum á Skipafelag Føroya.

Høvuðsáhlæðið í arbeiðinum fyri at gera froyingin minni, skerja hann, fáa hann at seta minni krøv til sín sjálvs og til samfelagið, er Dagblaðið. Hetta blað hevur sett sær sum uppgáva at kanalisera ótta úti til froyingin. Táta hansara verðigheit frá honum. Múlubinda hann við at skumpa dyngjur av sleygi og útspilling oman yvir ein og hvønn, sum letur munnin upp. Eitt paradoks: fólksins blað, sum traðkar á fólkið!

Pappúlvarnir

Eg nevndi fyrst í hesi grein, at ein kanska kundi bera ótta fyri, at Dagblaðið fór at leggjast fyri. Her fór eg skeivur. Tað er einki at bera ótta fyri. Bensinið, sum drivur hesar menn, tann sama kenslan av andligum undirluta, sum dreiv Joseph Goebbels og Adolf Hitler, er so botnleyst, at tað verður aldrið uppi. Tað skulu breiðar herðar til at bera vald og myndugleika. Hesar herðar hava fólkafloksmenn ikki. Tann blástur, ið er á teimum, nú teir rættiliga hava fingið eina illa taburet at sita á! Sum teir bresta sær í uniformunum! hoyrir tú ikki — trampdi av ósjónligum styvlum? Einum renna í hug orðini hjá Lear kongi: »I will do such things, what they are, yet I know not, but they shall be the terrors of the earth«. Leysliga umsett: »Nú skulu tit so pinadoy hava tað!«

Og her er tað, ein hevur hug til at bera eini boð til tey mongu, sum í dag kenna ótta og sviða, fyrst og fremst tey, sum, fyri eitt gott orð og ofta við láturligum páskotum, fáa durafjórðingina frá virkjun og fyrítøkum. Væl royna hesir menn at grísla tenn og skelja sum ulvar. Men ulvarnar eru av pappi. Og vit eru nokur, sum ikki rætast og ei heldur hava minstu virðing, hvørki fyri tí paraligu greipuni, vinkonnum báðum, pretnu Frú Kongæm og smædn Frú Vípu (í bundnatúrriklæði, olmusant!) ei heldur fyri Hansara hábersliga Há-tign Harra Silvertoppi.

Framhald á síðu 6